

Salamajärven kansallispuiston kävijätutkimus 2022

Satu Tuomela

Metsähallitus, Vantaa, 2023
Asianro MH 297/2023
ISBN 978-952-377-071-3 (pdf)

Raportissa esiintyvät lainaukset ovat poimintoja kyselyn vapaista kommenteista.

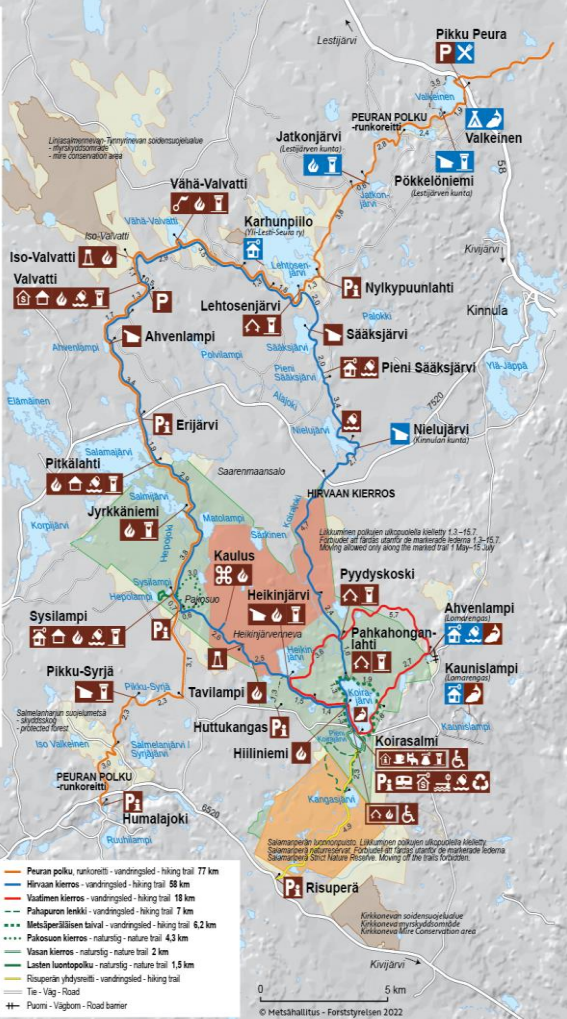
Sisällysluettelo

Taustaa	3
Tutkimuksen tavoitteet ja toteutus	8
Kävijäprofiili	12
Käynnin kesto ja virkistysmotiivit	16
Harrastukset ja käyntikohteet	19
Käynnin terveys- ja hyvinvointivaikutukset	23
Kävijöiden rahankäytön paikallistaloudelliset vaikutukset	25
Kävijätyytyväisyys ja käyntiä häiritsevät tekijät	27
Tietolähteet	32
Toiveita ja kehittämisehdotuksia	33
Tulosten tarkastelua ja johtopäätöksiä	34
Lähteet	35

Kuva: Saara Tervala, RetkeilyKS.

Kannen kuva: Satu Tuomela.

- Luonnonpuisto - Natursreservat - Strict Nature Reserve
- Kansallispuisto - Nationalpark - National Park
- Rastitusosa - Område med tillräddsförbud - Restricted area
- Muu luonnonpuistolue - Annat naturskyddsområde - Other nature protection area
- Muu suojelue tai suojeluyhteinen kaukava kohde - Annat skyddsområde eller område som ingår i naturvårdsprogram - Other protected area or protected programme area
- Luontotupa - Naturstuga - Nature information hut
- Pysäkönti - Parkering - Parking
- Pysäkönti ja opastustaulu - Parkering med information - Parking and information board
- Tuulentekopakka - Eldplats - Campfire site
- Laavu - Skämskydd - Lean-to shelter
- Puukotelo - Hakvikas - Campfire shelter
- Varauskota - Hyreskåta - Rental campfire hut
- Leintialue - Campingområde - Campground
- Matkavuonaukko - Husvagnsområde - RV sites
- Autokupa - Odestuga - Wilderness hut
- Vuokratupa - Hyresstuga - Rental hut
- Majutus - Inkvartering - Accommodation
- Sauna - Bastu - Sauna
- Varuusauna - Hyresbastu - Bookable sauna
- Luonnotorni - Utsiktstorn - Observation tower
- Nähtävyyt - Sevärdhet - Point of interest
- Munaisjännös - Fornnämne - Archaeological site
- Uimalatun - Badbrygga - Jetty for swimmers
- Lähdekaivo - Källa/brunn - Springwell
- Kahvila - Kafé - Cafe
- Tiljäsarvilo - Beställningsrestaurang - Restaurant (open by appointment)
- Yleisyyksialue - Fiskeområde - Recreational fishing
- Kuivakäymälä - Torrtoalett - Dry toilet
- Jätteen lajittelupiste - Avfallsortering - Recycling
- Esteetön - Tillgänglig - Accessible
- Muun tahon ylläpitämä kohde - Service upprätthållen av en annan aktör - Facility managed by other organisation

Kävijätutkimusalue

Salamajärven kansallispuisto on perustettu vuonna 1982 Keski-Suomen ja Keski-Pohjanmaan maakuntien rajalle Perhon, Kivijärven ja Kinnulan kuntien alueille. Kansallispuisto on eteläisen Suomen laajin erämaa.

Kävijätutkimusalueeseen kuuluvat **Salamajärven kansallispuiston** (vihreä ja punainen alue kartalla) lisäksi myös **Salamanperän luonnonpuisto** (oranssi alue kartalla) sekä **Hirvaan kierros** (sininen reittimerkintä kartalla).

Raportissa kansallispuistolla viitataan koko kävijätutkimusalueeseen ellei toisin mainita.

”Tosi ihanasti ja sopivan tiheästi on taukopaikkoja reitistön varrella ja kansallispuiston erilaiset kävijät on pyritty huomioimaan reitistöjä suunnitellessa :)”

Erämaan karua kauneutta

Salamajärven kansallispuisto sijaitsee Suomenselän luonnoltaan karulla vedenjakaja-alueella. Maisemalle tyypillistä ovat vähäiset korkeusvaihtelut, nevasuot, kivikkoiset mäntykankaat ja soiden humuksen tummiksi värjäämät lammet ja järvet. Alueella esiintyy runsaasti myös pirunpeltoja, jotka ovat muodostuneet viime jääkauden sulamisvaiheen aikana silloiseen vedenpinnan tasoon.

Eläimistöön kuuluu mm. suurikokoisia ja erämaassa viihtyviä nisäkkäitä, kuten metsäpeura, susi ja ahma. Linnustossa esiintyy lukuisia harvinaistuneita vesilintuja, kahlaajia ja vanhaa metsää vaativia lajeja. Kasvilajistoon kuuluu useita uhanalaisia putkilokasveja. Sienikunnasta huomionarvoisia ovat lukuisat vanhan metsän kääväkkäät.

“Olisin kovasti halunnut nähdä metsäpeuran... Ensi kerralla ehkä! :) Kivaa oli! KIITOS!”

Tervanpolton ja maa- ja metsätalouden kulttuuriperintöä

Kansallispuiston alue on ollut eränkäyntialuetta jo esihistoriallisina aikoina. Tervanpoltto oli merkittävä elinkeino 1600-luvulta lähtien parin sadan vuoden ajan ja tervahaudat erottuvat maastossa pyöreämuotoisina painanteina.

Tervanpolttokauden jälkeisestä metsätalouden ajasta kertovat puolestaan metsänvartijatilat, kuten nykyisin autiotupina toimivat Pitkälahti ja Valvatti, ja savottakämpät, kuten Koirasalmen kämpppäkartano. Maatalouteen liittyviä rakennuksia ovat esimerkiksi suoniittyladot, joita on käytetty karjan talvirehun keräykseen soiden saroja ja heiniä niittämällä.

”Autiotuvat ovat hienoja ja on hyvä että niitä on Hirvaan kierroksella useampia. Myös Valvatin sauna oli todella upea lisä reitillä.”

Salamanperän suoniittylato. Kuva: Satu Tuomela.

Tutkimusalueen palvelut ja retkeilyrakenteet

- Kolme luontopolkua (1,5–4 km), neljä rengasreittiä (6–58 km) ja kaksi janareittiä (7–77 km).
- Reiteillä 8 laavua tai kotaa. Nielujärven laavua ylläpitää Kinnulan kunta.
- Autiotupia 3 kpl (Sysilampi, Pitkälähti ja Valvatti). Vuokratupia 5 kpl (Sysilammen vuokratuvat 1–3, Pieni Sääksjärvi ja Yli-Lesti Seura ry:n ylläpitämä Karhunpiilo).
- Koirasalmen luontotuvan palvelut mm. kahvila ja infopiste, välinevuokraus sekä ruokailu- ja majoituspalvelut.
- Metsähallituksen yhteistyöyrittäjät tarjoavat mm. majoitus- ja ruokapalveluita sekä opastettuja retkiä.

Kuva: Upe Nykänen.

Salamajärven kansallispuiston käyntimäärät ovat kasvaneet

- Vuonna 2011 Salamajärven kansallispuiston käyntimäärä oli noin 13 000. Vuonna 2021 käyntejä oli 22 400, eli käyntimäärä oli kasvanut 10 vuodessa 72 prosenttia.
- Vuoteen 2011 verrattuna tarjotut palvelut ovat monipuolistuneet mm. vuokratupien, välinevuokrauksen sekä erilaisten retkeily- ja vaelluskurssien osalta. Myös pitkospiita on uusittu, esteettömyyttä parannettu ja Vasan kierrokselle on lisätty luontopolkutaulut.

Kuva: Maija Mikkola.

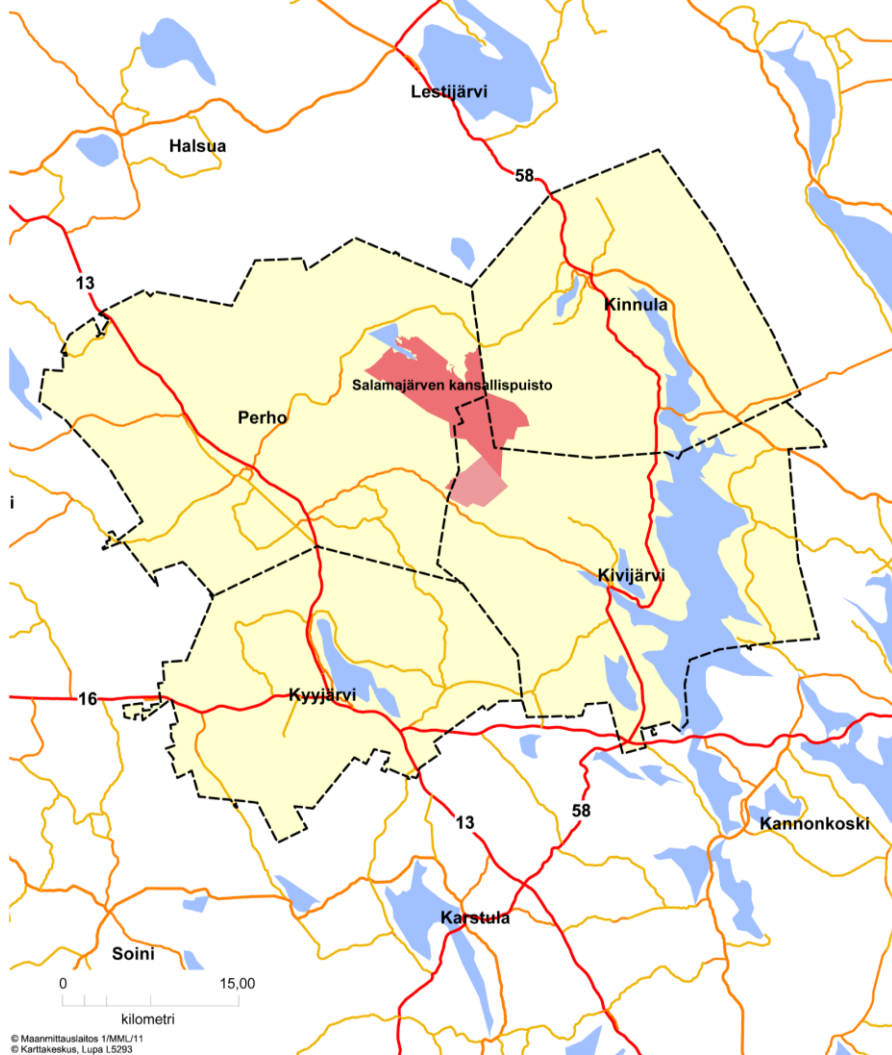

”Kiitos kyselystä. Oli hyvä reflektoida ajatuksia.”

Kävijätutkimuksen tavoitteet

- Kävijätutkimus toteutetaan Metsähallituksen retkeilykohteilla noin 5–10 vuoden välein. Salamajärven kansallispuistossa on toteutettu edeltävät kävijätutkimukset vuosina 2005 ja 2011.
- Kävijätutkimusten tavoitteena on saada tietoa alueen virkistyskäytöstä ja kävijöistä, esimerkiksi alueen kävijärakenteesta, kävijöiden harrastuksista ja kävijäytyvyväisyydestä. Kävijätutkimukset selvittävät myös esimerkiksi kävijän kokemuksia käynnin vaikutuksesta terveytensä eri osa-alueisiin sekä retkeilyalueen paikallistaloudellisia vaikutuksia.
- Tutkimustuloksia ja tutkimuksen yhteydessä saatua palautetta hyödynnetään alueen palveluiden ja retkeilyrakenteiden kehittämistyössä.

”Lian pitkä kysely”

Kävijätutkimuksen lähialue

Kävijätutkimuksen lähialueeksi on rajattu Kivijärven (1088 asukasta), Kinnulan (1581 as.), Perhon (2676 as.) ja Kyyjärven (1232 as.) kunnat.

Kävijätutkimuksen lähialuerajausta käytetään kansallispuiston paikallistaloudellisten vaikutusten arvioinnissa (kävijöiden rahankäyttö kansallispuistossa ja sen lähialueella) ja vastaajien luokittelussa asuinkunnan mukaan paikallisiksi asukkaiksi.

Lähialueen ulkopuolella asuvat luokitellaan kotimaisiksi tai ulkomaisiksi matkailijoiksi vastaajan asuinmaan perusteella.

”Tämä kansallispuisto on hyvin hoidettu ja viihtyisä. Kävijöitä ei ole liiaksi, joten kuluneisuutta ja puutteita huollon suhteen ei ole. Kiitos tästä <3”

”Salamajärvi on sympaattinen”

Kävijätutkimuksen toteutus 1/2

- Tutkimusaineiston keruu toteutettiin 21.5.–22.10.2022 sekä aktiivikeruun että jatkuvan keruun menetelmin.
- Aktiivikeruupäivinä haastattelija pyysi kohtaamiaan yli 15-vuotiaita kävijöitä täyttämään kyselylomakkeen (paperinen tai mobiililomake). Paperilomake oli mahdollista myös ottaa mukaan ja palauttaa myöhemmin postitse, mikäli kävijä oli esimerkiksi vasta saapunut alueelle.
- Jatkuvan keruun keruupisteillä oli paperisia lomakkeita tarjolla kävijöiden itsenäisesti vastattavaksi. Keruupiste oli Koirasalmen luontotuvalla ja heinäkuusta alkaen myös Sysilammen autiotuvalla.
- Jatkovaa keruuta toteutettiin myös weblomakkeen avulla. Linkki omalla älylaitteella täytettävään weblomakkeeseen oli saatavilla Koirasalmissa, Sysilammella, Heikinjärvellä, Pahkahonganlahdella, Pyydyskoskella, Pitkälähdessä ja Valvatissa.
- Aktiivikeruu on menetelmänä luotettavampi, koska tällöin haastattelija pyytää kaikkia kohtaamiaan kävijöitä vastaamaan. Koko ajan tarjolla olevalla jatkuvalla keruulla pyrittiin varmistamaan aineiston riittävä koko.

Jatkuvan keruun keruupiste Sysilammen autiotuvalla.
Kuva: Satu Tuomela.

Havaintojen jakautuminen haastattelupaikoittain.

Haastattelupaikka	Kpl	%
Koirasalmi	126	43
Koirasalmen luontotupa	47	16
Sysilampi	85	29
Heikinjärvi	11	4
Pitkälähti	1	0
Valvatti	5	2
Pyydyskoski	9	3
Pahkahonganlahti	8	3
Yhteensä	292	100

”Kiitos, kun ylläpidätte näitä retkeilyreittejä!”

Kävijätutkimuksen toteutus 2/2

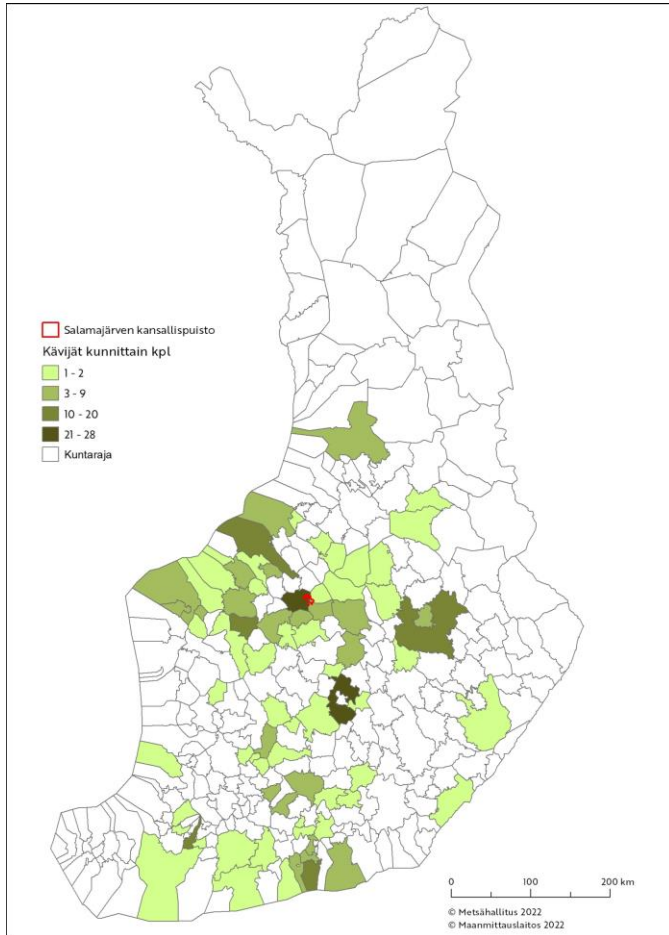
- Tutkimukseen osallistuvilla oli vastaamisen apuna saatavillaan kartat sekä kävijätutkimusalueesta että kävijätutkimuksen lähialueesta. Kartoista huolimatta vastaajien oli välillä vaikea hahmottaa, olivatko he tutkimusalueella vai tutkimuksen lähialueella. Tämä aiheuttaa epävarmuutta viipymän jakautumisessa tutkimusalueen ja sen lähialueen välillä.
- Kyselylomakkeen täytti yhteensä 293 kävijää. Suurin osa vastauksista (61 prosenttia eli 178 lomaketta) saatiin aktiivikeruulla ja 39 prosenttia (115 lomaketta) jatkuvalla keruulla. Aineistonkeruutapa poikkesi vuoden 2011 kävijätutkimuksesta, jossa aineisto kerättiin valtaosin jatkuvan keruun menetelmällä. Tässä tutkimuksessa kerättyä aineistoa voidaan siten pitää jopa edeltävää tutkimusta edustavampana.
- 94 prosenttia vastaajista täytti suomenkielisen lomakkeen. Ruotsinkielisen lomakkeen valitsi 3 prosenttia vastaajista ja englanninkielisen lomakkeen niin ikään 3 prosenttia vastaajista.

Vastaustapa	Keruutapa	Kpl	%
Paperilomake asiakkaan täyttämänä	aktiivikeruu	68	23
Paperilomake postitse	aktiivikeruu	4	1
Mobiililomake asiakkaan täyttämänä	aktiivikeruu	105	36
Mobiililomake haastattelijan täyttämänä	aktiivikeruu	1	0
Weblomake	jatkuva keruu	36	12
Paperilomake kyselypisteessä, jossa ei haastattelijaa	jatkuva keruu	79	27
Yhteensä	-	293	100

Kuva: Satu Tuomela.

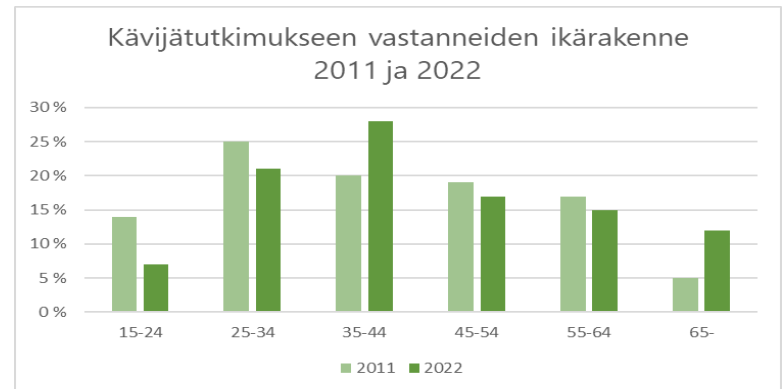
Jyväskylä ja Perho vastaajien yleisimmät kotikunnat

- Tutkimukseen vastanneiden Suomessa asuvien kävijöiden yleisin kotikunta oli Jyväskylä, josta saapui 10 % vastanneista. Perhosta saapui 9 %, Helsingistä 6 % ja Kokkolasta ja Kuopiosta molemmista 5 % kävijöistä.
- Vuoden 2011 tutkimukseen verrattuna kotikuntien osuuksissa ei ollut suuria muutoksia. Sekä jyväskyläläisten että kokkolalaisten osuus kävijöistä oli aavistuksen laskenut (2 %-yksikköä molemmissa), kun taas Perhosta saapuneiden osuus oli hieman kasvanut (2 %-yksikköä). Helsingiläisten osuus oli pysynyt samana. Kuopiolaisten ja turkulaisten kävijöiden määrä oli kasvanut 4 %-yksikköä vuodesta 2011.

Kävijöiden keski-ikä noussut

- Vastaajien keski-ikä oli 44 vuotta, mikä on hieman korkeampi kuin edellisessä kävijätutkimuksessa 2011, jolloin se oli 41 vuotta.
- Sukupuolensa ilmoittaneista vastaajista 59 % oli naisia ja 41 % miehiä. Nuorin vastaaja oli 15-vuotias nainen ja vanhin 81-vuotias mies.
- Yleisin matkaseurueen koko (71 % vastaajista) oli 2–5 henkeä. Seurue koostui yleisimmin oman perheen jäsenistä (51 %), ystävistä (25 %) tai seurustelukumppanista (11 %).
- 17 prosentilla kysymykseen vastanneista oli mukanaan alle 15-vuotiaita lapsia ja 19 prosentilla oli mukanaan koira.
- 16 % oli matkalla yksin ja 13 % kuuden tai useamman hengen seurueessa. Yksin matkalla olleiden osuus oli lisääntynyt 4 prosenttiyksikköä verrattuna vuoteen 2011.

“Please some more English :) Sign on
garbage/recycling containers”

Ulkomaisten kävijöiden osuus oli hieman vähentynyt

- Kävijätutkimukseen vastanneista suurin osa (86 %) oli kotimaisia matkailijoita. Paikallisia asukkaita oli 12 % ja ulkomaisia matkailijoita 2 % tutkimukseen osallistuneista.
- Ulkomaisten kävijöiden osuus oli puolta pienempi kuin edellisessä kävijätutkimuksessa (2011), jolloin 4 % vastanneista oli ulkomailta. Ulkomaisten kävijöiden absoluuttinen määrä ei ole kuitenkaan vähentynyt yhtä huomattavasti, sillä kansallispuiston käyntimäärät ovat myös kasvaneet merkittävästi tutkimusten välillä.
- Mahdollisia syitä ulkomaisten kävijöiden osuuden vähentymiselle voivat olla kansainvälisen matkailun hidas elpyminen pandemian jälkeen sekä maailmanpoliittisen tilanteen kiristyminen. Ulkomaisten matkailijoiden vähentynyt osuus voi korostua erityisesti Salamajärven kaltaisissa pienempien asiakasvirtojen kansallispuistoissa, jotka sijaitsevat kaukana suuremmista kaupungeista.

”Rakkaudella haluan vaalia kansallispuiston hyvinvointia. Koko ”paketti” on minulle äärettömän tärkeä.”

Valtaosa kävijöistä ensikertalaisia

- Vastaajista 61 % vieraili ensimmäistä kertaa Salamajärven kansallispuistossa. Ensikertalaisten määrä oli kasvanut merkittävästi; kasvua oli 15 %-yksikköä vuoden 2011 tutkimuksesta. Tulokseen voi osaltaan vaikuttaa kuitenkin erilainen aineistonkeruutapa vuosien välillä.
- Salamajärvellä on myös uskollinen kävijäkuntansa; 35 % vastaajista oli vierailut Salamajärvellä viimeisen kahden vuoden sisällä vähintään kerran aikaisemmin (käyntien mediaani 3).
- Salamajärven kansallispuisto oli matkan ainoa tai tärkein kohde 71 %:lle vastaajista. Vuonna 2011 osuus oli 75 %, joten hieman useampi vieraili nyt matkallaan myös muissa kohteissa, joista yleisimpiä olivat muut kansallispuistot tai retkeilyreitit, kuten Pyhä-Häkin kansallispuisto tai Peuran polku.
- 8 %:lle vastaajista kansallispuisto oli ennalta suunnittelemaan kohde matkan varrella. Matkan pääkohteena oli tällöin esimerkiksi lähialueella sijaitseva mökki tai jokin läntisen tai pohjoisen Suomen muu matkailukohde.

Kuva: Sannamari Ratilainen.

Yöyimme Heikinjärvellä, kun pitkällisen tutkimisen jälkeen ajattelimme ettei täällä yöpyisi su-ma-yönä muita - mikä piti paikkansa!”

Käynnin kesto kansallispuistossa ja lähialueella 1/2

- Suurin osa kävijöistä (62 %) yöpyi kansallispuistossa käyntinsä aikana. Yöpymisvuorokausia oli keskimäärin 2 (vaihteluväli 1–6 vrk, moodi 2). Päiväkävijöiden osuus oli 38 % ja he viipyivät kansallispuistossa keskimäärin vajaa neljä tuntia (keskiarvo 3,7 h, moodi 3 h). Yöpyjien ja päiväkävijöiden osuus oli lähes sama kuin edellisessä kävijätutkimuksessa.
- Oma majoite, esimerkiksi telttä, oli suosituin majoitusvaihtoehto; 61 % yöpyjistä yöpyi tellassa. Autiotuvassa yöpyi 25 %, vuokratuvassa 13 %, Koirasalmen luontotuvalla 11 %, asuntoautossa tai -vaunussa 10 % ja kodassa tai laavussa 9 % kansallispuistossa yöpyjistä. Prosentit ylittävät sadan, sillä osa hyödynsi useampaa majoitusvaihtoehtoa.
- Edelliseen kävijätutkimukseen verrattuna kansallispuistossa yöpyjien käynnin kestossa ei ollut tapahtunut muutosta, mutta päiväkävijöiden viipymä oli lyhentynyt kahdella tunnilla (keskiarvo 5,8 h, moodi 5 h vuonna 2011). Tulokseen voi osaltaan vaikuttaa myös erilainen aineistonkeruutapa vuosien välillä.

Kuva: Pitkälahden autiotupa. Satu Tuomela.

“Pienelle Sääksjärvelle varaustuvalla toivoisimme selkeitä kylttejä ”Telttailu kielletty”, koska saunassa olon aikana leiriytyi pihaan useampi ulkopuolinen seurue. Nykyinen merkintäkyltti ei suoraan kiellä telttailua, eikä seurueet poistuneet kehotuksesta huolimatta.”

Käynnin kesto kansallispuistossa ja lähialueella 2/2

- Enemmistö kävijöistä (81 %) saapui kansallispuistoon henkilöautolla. Henkilöautolla ja asuntovaunulla tai -autolla saapui 10 % ja tilausbussilla 6 % vastaajista. Asuntoautolla tai asuntovaunun kanssa saapuvien osuus oli laskenut 6 %-yksikköä vuodesta 2011.
- Kotimaisista tai ulkomaisista matkailijoista kansallispuistossa tai sen lähialueella (Kivijärvi, Kinnula, Perho, Kyyjärvi) yöpyi 86 % ja 14 % vieraili alueella vain päiväselään. Matkailijoiden viipymääjan keskiarvo kansallispuistossa ja kansallispuiston lähialueella yhteensä oli päiväkävijöillä 4,8 tuntia ja yöpyjillä 3 vuorokautta.
- Kansallispuiston lähialueella yöpyjät majoittuivat useimmiten vuokramökissä (12 kpl), lomaosakkeessa (11 kpl), teltassa (11 kpl), asuntoautossa tai -vaunussa (10 kpl) tai omassa mökissä (7 kpl).

"Kiitos, ihan yksi parhaista paikoista koskaan. Nautin!"

Luonnon kokeminen tärkein virkistysmotiivi

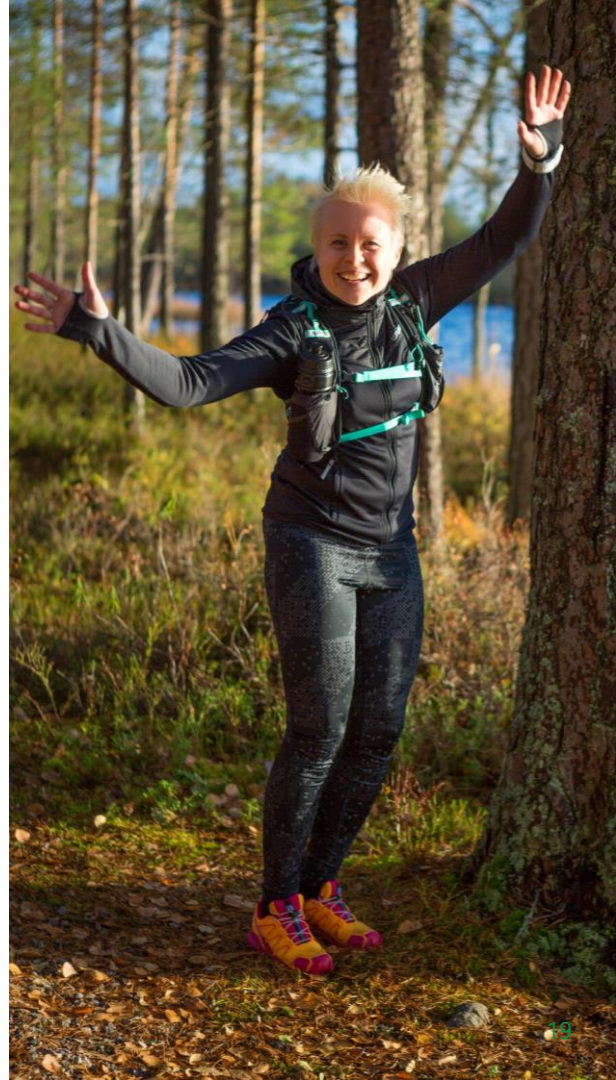
- Vastaajat valitsivat kysytyistä vaihtoehdoista käyntinsä tärkeimmiksi virkistysmotiiveiksi luonnon kokemisen, maisemat ja rentoutumisen.
- Vähemmän tärkeinä motiiveina kansallispuistokäynnille pidettiin mm. uusiin ihmisiin tutustumista, jännityksen kokemista ja aikaisempia muistoja.
- Virkistysmotiivit olivat samankaltaisia kuin vuoden 2011 kävijätutkimuksessa, joskin aikaisemmat muistot olivat menettäneet merkitystään, kun ensi kertaa alueella vierailevien osuus on kasvanut.

Kuva: Sannamari Ratilainen.

Vaellus oli vastaajien ulkoilu- ja luontoharrastuksista tärkein

- Suosituimmat vastaajien käynnillään harrastamat ulkoilu- ja luontoharrastukset olivat luonnosta nauttiminen (71 % vastaajista), kävely (65 %), retkeily (62 %), luonnon tarkkailu (58 %), eväsretkeily (42 %) ja vaellus (yöpyminen maastossa) (40 %).
- Erona vuoden 2011 aktiviteetteihin vaellusta (yöpyminen maastossa) harrastaneiden osuus oli lisääntynyt 13 prosenttiyksikköä, telttailua harrastaneiden osuus 9 prosenttiyksikköä ja retkeilyä harrastaneiden 8 prosenttiyksikköä. Kalastusta harrastaneiden osuus oli puolestaan vähentynyt (14 %-yksikköä), kuten myös marjastajien (12 %-yksikköä) ja lintuharrastajien (9 %-yksikköä).
- Kävijät harrastivat käynnillään yleisimmin 4–6 eri harrastusta, joista käyntinsä kaikkein tärkeimmäksi harrastukseksi kävijät mainitsivat yleisimmin vaelluksen, luonnosta nauttimisen ja retkeilyn, tässä järjestyksessä.

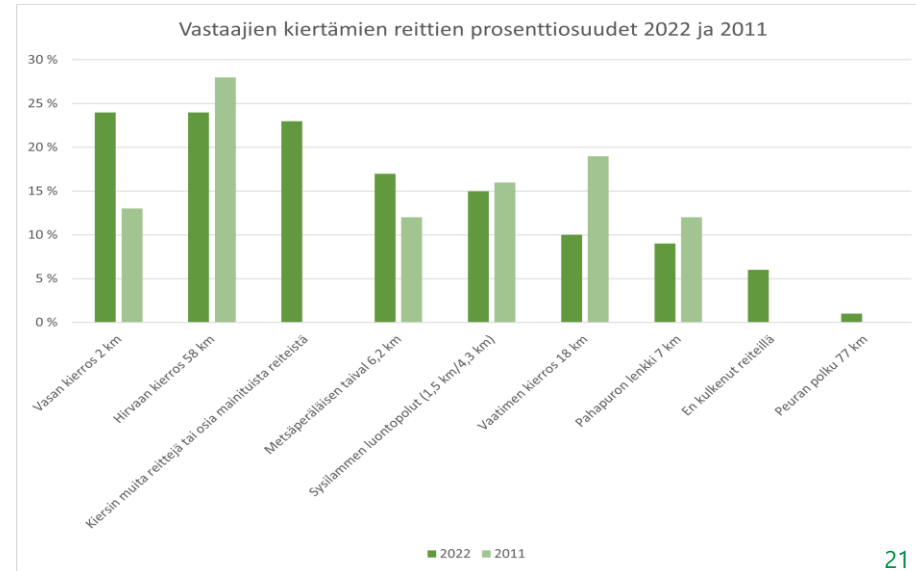
”Iso Koirajärven kalaistutukset mennyt huonoksi. Kirjolohti-istutukset lopetettu.”

Kalastusharrastus vähentynyt

- Vastaajista 7 % ilmoitti kalastaneensa kyseisellä käynnillään Salamajärven alueella. Vuonna 2011 vastaajista 21 % ilmoitti kalastaneensa, joten kalastajien määrä oli laskenut 14 prosenttiyksikköä.
- Virkistyskalastusta Salamajärven alueella on kehitetty 2000-luvulla paremmin kansallispuiston luonteeseen sopivaksi. Esimerkiksi vuodesta 2009 alkaen Isoon Koirajärveen on istutettu vieraslaji kirjolohten sijaan järvitaimenta. Kirjolohta istutetaan edelleen kuitenkin lähellä sijaitseviin Heikinlampeen ja Ahvenlampeen.
- Suosituimpia kalastuskohteita olivat Iso Koirajärvi (7 kpl), Heikinlampi (5 kpl), Ahvenlampi (5 kpl) ja Pieni Koirajärvi (3 kpl).
- Muita mainittuja kalastuskohteita olivat Kaunislampi, Sysilampi, Salamajärvi, Salmijärvi ja Lehtosenjärvi.

Lyhyin ja pisin rengasreitti suosituimmat

- Reiteistä suosituimpia olivat 2 km:n pituinen Vasan kierros (24 % kokonaan kierretyistä reiteistä) sekä kansallispuiston ulkopuolelle ulottuva 58 kilometrin mittainen Hirvaan kierros (24 %). Vasan kierros on kansallispuiston rengasreiteistä lyhyin ja Hirvaan kierros puolestaan pisin.
- Kansallispuiston pitkä reittiverkosto mahdollistaa myös joustavan retkisuunnittelun kulkemalla pitkiä reittejä vain osan matkaa; kolmanneksi suosituin (23 %) reittivalinta oli "kiersin muita reittejä tai osia mainituista reiteistä"
- Vähiten kierretty reitti oli Peuran polku, jonka taivalsi vain 3 vastaajaa. Peuran polku on 77 km:n mittainen janareitti, joka kulkee kansallispuiston alueella osan matkaa.
- Kierretyissä reiteissä oli muutosta vuoteen 2011, jolloin Hirvaan kierros ja Vaatimen kierros olivat suosituimmat reitit. Tulosten erilaisuuteen vaikuttanee osaltaan erilainen kysymyksenasettelu; vuonna 2022 lomakkeeseen oli lisätty myös vastausvaihtoehto "kiersin muita reittejä tai osia mainituista reiteistä".

”Kauhis luonnonmukainen ympäristö, polkujen kulut (esteettömyys) kuvailtu nettisivuilla hyvin jolloin lapsen ja koirien kanssa reittisuunnittelu helppoa”

Esteetöntä ulkoilua harrasti 4 prosenttia kävijöistä

Kuva: Luonnollisesti M&M.

- Vastanneista 2 %:lla oli seurueessaan liikuntaesteinen henkilö ja 4 % kävijöistä nimesi esteettömän ulkoilun yhdeksi käyntinsä ulkoilu- ja luontoharrastusaktiviteetiksi.
- Salamajärven kansallispuistossa on Koirasalmen vaativa esteetön reitti (nevalle 380 m/suunta ja kannakselle 400 m/suunta). Esteetön reitti tarkoittaa reittiä, joka on kuljettavissa myös lastenvaunujen tai liikkumiseen käytettävän apuvälineen, kuten esimerkiksi pyörätuolin, avulla.
- Rannaltakalastuskielto Ison Koirajärven lounaisrannalla ei koske esteettömien palvelujen käyttäjiä. Paikalla on esteetön kalastustasanne.
- [Salamajärven esteettömät palvelut \(luontoon.fi\)](https://www.luontoon.fi)

Lihassoimin liikuttu kilometrit

- Vastaajat liikkuivat lihassoimin käynnillään pääsääntöisesti kävellen. Kävelymatkojen mediaani oli 15 km ja keskiarvo 23 km. Lyhyin tutkimusalueen sisällä kuljettu matka oli alle 1 km ja pisin 90 km.
- Meloen tai soutaen liikkui 6 vastaajaa. Keskimääräinen vesillä kuljettu matka oli 5 km.
- Salamajärven alue ei ole leimallinen maastopyöräilykohde reittien suuren kivisyyden vuoksi ja tämä näkyi myös vastauksissa; ainoastaan kaksi vastaajaa oli liikkunut pyöräillen. Muita mainittuja liikkumistapoja olivat suppailu (1 kpl) ja uinti (1 kpl).

”Toiveena tulevalle, lisää laitureita myös muille taukopaikoille kuin maksavien asiakkaiden tuville. Nyt ei pääse uimaan kesken reissun juuri missään, vähän varkain vaan tupien pihoissa. Ja taukopaikka Nielujärvi-Pyydyskoski välille, reilu 10 km on ikävä taapertaa nälkäisenä eikä rinkaakaan viitsi aina maahan laittaa ainakaan sateella. Edes pöytäryhmä auttaisi asiaa, tulipaikkaakaan ei tarvitsisi.”

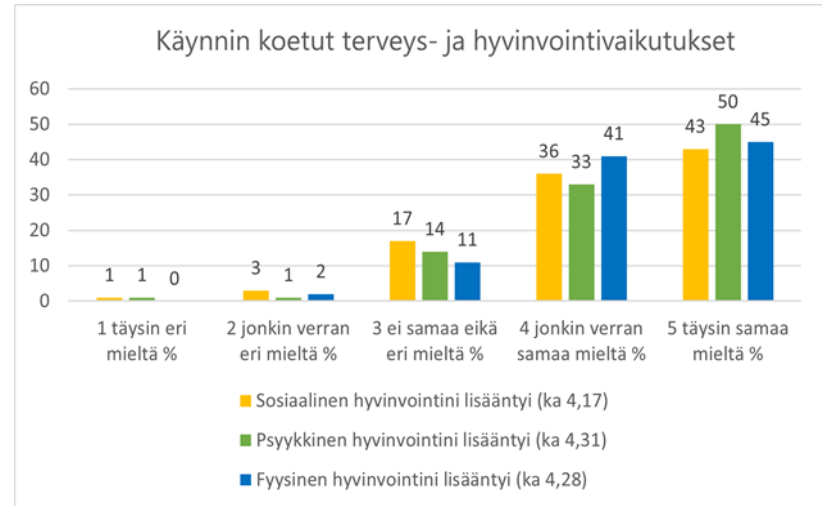
Kuva: Mirva Leppälä.

Käynnin terveys- ja hyvinvointivaikutukset

- Vastaajista 83 % koki käynnin Salamajärvellä vaikuttaneen terveyteensä ja hyvinvointiinsa myönteisesti ainakin jonkin verran (asteikko 1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä).
- Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan käyntinsä terveys- ja hyvinvointivaikutusten rahallista arvoa, mutta halutessaan kysymykseen saattoi jättää myös vastaamatta, mikäli vastaaminen tuntui hankalalle. Kysymykseen vastasi 62 % vastaajista. Vastausten keskiarvo oli 253 euroa ja mediaani 100 euroa. Vaihteluväli oli suuri: 0–5 000 euroa.

Pitkälahden autiotuvan piha kesäkuun alussa. Kuva: Satu Tuomela.

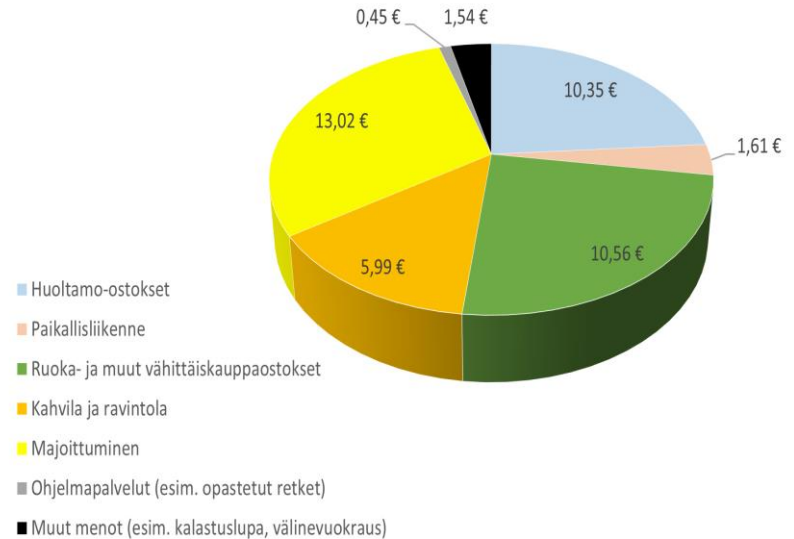

Kävijöiden rahankäytön paikallistaloudelliset vaikutukset 1/2

Vastaajia pyydettiin arvioimaan myös rahankäyttöään, ja keskimääräinen rahankäyttö käyntikertaa kohden kansallispuistossa ja sen lähialueella oli 44 euroa. Kotimaiset matkailijat käyttivät rahaa keskimäärin 47 euroa ja lähialueen asukkaat keskimäärin 12 euroa. Yöpyjät kuluttivat rahaa luonnollisesti päiväkävijöitä enemmän: yöpyjien käyttämä summa oli keskimäärin 54 euroa ja päiväkävijöiden 12 euroa.

Rahankäyttö oli kasvanut vuodesta 2011, jolloin käyntikohtainen rahankäyttö oli keskimäärin 32 euroa (yöpyjät 38 euroa ja päiväkävijät 17 euroa). Rahankäyttö oli vuodesta 2011 kasvanut erityisesti kahvila- ja ravintolapalveluissa (2,04 → 5,99 €) ja majoittumisessa (7,28 → 13,02 €), mutta vähentynyt muissa menoissa (2,33 → 1,54 €).

Kävijöiden rahankäyttö käyntikertaa kohden menolajeittain

”Kiitos kansallispuiston olemassaolosta ja sen käyttömahdollisuuksista!”

Kävijöiden rahankäytön paikallistaloudelliset vaikutukset 2/2

Kävijöiden rahankäyttö käyntikertaa kohden menolajeittain ja paikallistaloudelliset vaikutukset vuonna 2021. n = 277.

Menolaji	Keskimääräinen rahankäyttö (sis. ALV)	Tulovaikutus (€, ilman ALV)	% tulo-vaikutuksista	Työllisyysvaikutus (htv)
Huoltamo-ostokset ¹	10,35	6 727	1	0
Paikallisliikenne ²	1,61	32 813	6	0
Ruoka- ja muut vähittäiskauppaostokset	10,56	65 235	12	1
Kahvila ja ravintola	5,99	117 529	22	2
Majoittuminen	13,02	264 956	51	3
Ohjelmapalvelut ³	0,45	9 109	2	0
Muut menot ⁴	1,54	27 737	5	0
Välittömät vaikutukset yhteensä	-	524 106	100	7
Välilliset vaikutukset	-	318 082	-	1
Kokonaisvaikutukset	-	842 188	-	8

1 Polttoaine- ja muut huoltamo-ostokset

2 Paikallismatkojen kuten bussi- ja taksimatkojen kustannukset

3 Ohjelma- ja virkistyspalvelut, esim. opastetut retket, pääsymaksut tilaisuuksiin ja näyttelyihin

4 Muut menot, esim. kalastus-, metsästys- tai kelkkailuluvat, varusteiden ja välineiden vuokrat

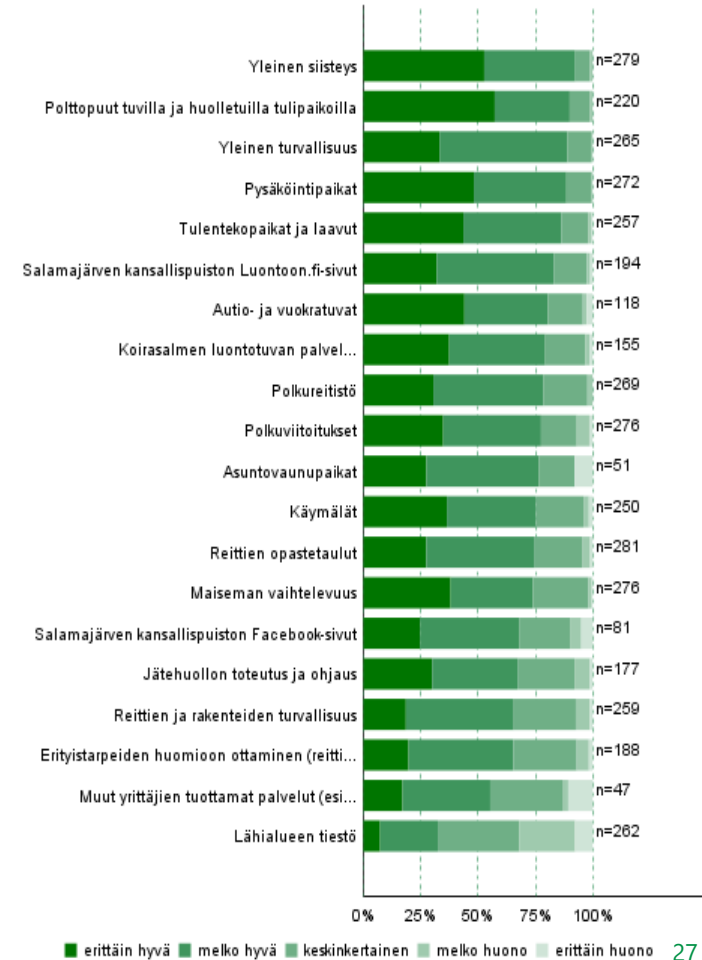
- Kävijöiden rahankäytön kokonaistulo- ja kokonaistyöllisyysvaikutukset paikallistaloudelle olivat vuoden 2021 käyntimäärillä laskettuna 842 000 euroa ja 8 henkilötyövuotta (291 000 euroa ja 4 htv vuonna 2011).
- Kansallispuiston osuus lähialueen muista matkailullisista vetovoimatekijöistä saadaan laskemalla minimivaikutus. Minimivaikutus on alhaisin arvio kansallispuiston paikallistaloudellisista vaikutuksista, ja se saadaan tarkastelemalla niiden vastaajien rahankäyttöä, jotka ovat ilmoittaneet kansallispuiston matkansa ainoaksi tai tärkeimmäksi kohteeksi.
- Kansallispuiston minimivaikutus oli 500 000 euroa ja 5 henkilötyövuotta (226 000 € ja 3 htv vuonna 2011).

“Käymälät oli siistejä, mutta niitä oli harvassa.”

Tyytyväisyys palvelujen laatuun ja määrään noussut

- Vastaajia pyydettiin arvioimaan käyttämiään palveluita, retkeilyrakenteita sekä ympäristön laatua asteikolla 1–5 (1 = erittäin huono, 5 = erittäin hyvä).
- Tyytyväisimpiä vastaajat olivat yleiseen siisteyteen (keskiarvo 4,4) polttopuihin tuvilla ja huolletuilla tulipaikoilla (4,5), yleiseen turvallisuuteen (4,2), pysäköintipaikkoihin (4,4) ja tulentekopaikkoihin ja laavuihin (4,3). Myös Koirasalmen luontotuvan palvelut saivat vastaajilta korkean arvosanan (4,1). Tyytymättömiä vastaajat olivat lähialueen tiestöön (3,0).
- Vuoteen 2011 verrattuna eniten tyytyväisyys oli noussut pysäköintipaikkojen (4,1 → 4,4), auto- ja vuokratupien (3,9 → 4,2), jätehuollon toteutuksen ja ohjauksen (3,6 → 3,9) ja yleisen siisteyden (4,1 → 4,4) suhteen. Laskua tyytyväisyydessä vuodesta 2011 oli ainoastaan polkuviitoitusten (4,2 → 4,0) ja reittien opastetaulujen (4,1 → 4,0) osalta.
- Tyytyväisyys kansallispuiston palveluiden ja rakenteiden määrään oli myös hieman noussut vuodesta 2011 (4,1 → 4,3).

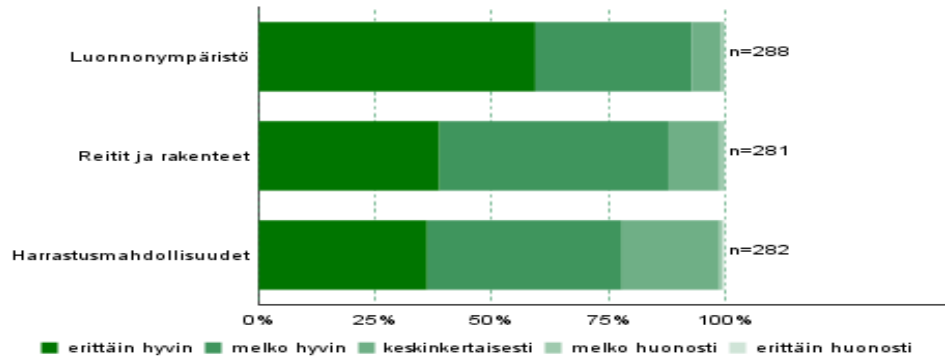
Palveluiden käyttö ja laadun arviointi

Kävijöiden odotusten toteutuminen hieman laskenut

- Vastaajat arvioivat ennako-odotustensa toteutumista Salamajärven luonnonympäristön, harrastusmahdollisuuksien ja reittien ja rakenteiden suhteen asteikolla 1–5 (1 = erittäin huono, 5 = erittäin hyvä).
- Parhaiten ennako-odotusten koettiin täyttyneen luonnonympäristön suhteen, jonka keskiarvo oli 4,52. Reittien ja rakenteiden odotuksiin vastaavuuden keskiarvo oli 4,26 ja harrastusmahdollisuuksien 4,13.
- Kävijöiden odotusten toteutuminen oli aavistuksen laskenut verrattuna vuoteen 2011, jolloin luonnonympäristön vastaavuus sai keskiarvon 4,53, reitit ja rakenteet 4,27 ja harrastusmahdollisuudet 4,18. Tulokseen voi vaikuttaa ensikertalaisten kävijöiden osuuden kasvu.

Käynnin ja kävijöiden ennako-odotusten vastaavuus

Kuva: Majja Mikkola.

”Osa pitkospuista vaatii vielä vaihtoa, mutta tämä lienee työn alla kun osa jo uusittu.”

Käyntiä häirinneet tekijät 1/2

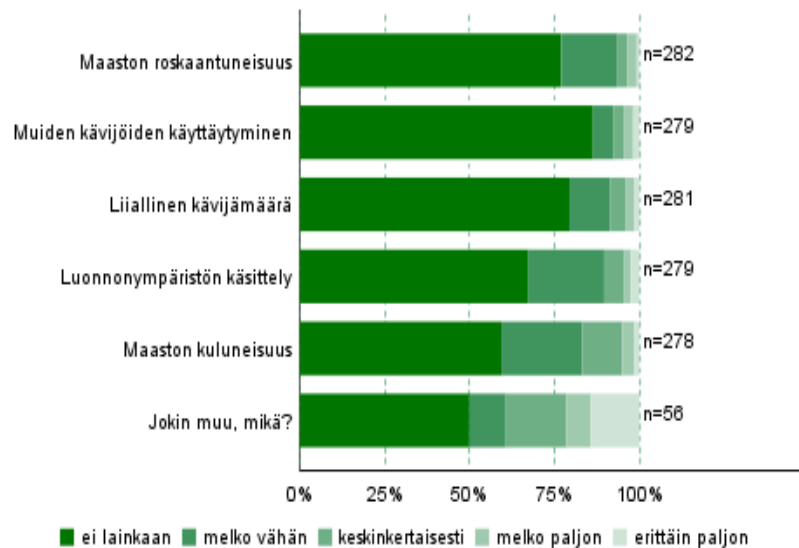
Vastaajia pyydettiin arvioimaan kansallispuistokäyntiänsä mahdollisesti häirinneitä tekijöitä asteikolla 1–5 (1 = erittäin paljon, 5 = ei lainkaan). Suurinta osaa vastaajista kysytyt mahdolliset häiriötekijät olivat vaivanneet joko melko vähän tai ei lainkaan; esimerkiksi maaston kuluneisuus sai keskiarvon 4,36.

Häiriötekijöiden keskiarvoissa ei ollut suuria muutoksia vuoden 2011 kävijätutkimuksesta. Maaston kuluneisuuden (4,41 → 4,36) ja liiallisen kävijämäärän (4,68 → 4,65) keskiarvo oli aavistuksen laskenut eli ne häiritsivät nyt hieman useampaa kuin aikaisemmin. Sen sijaan maaston roskaantuneisuus (4,50 → 4,66), luonnonympäristön käsittely (4,41 → 4,50) ja muiden kävijöiden käyttäytyminen (4,65 → 4,72) häiritsivät nyt hieman harvempaa kävijää.

Kysymyksen käänteinen mitta-asteikko aiheutti toisinaan hankaluuksia, millä voi olla lievä negatiivinen vaikutus keskiarvoihin. Käytetty asteikko on kuitenkin ollut sama myös vuonna 2011, joten tulosten vertailuun eri vuosien välillä sillä ei liene vaikutusta.

”Lisäyksenä kohtaan mikä häiritsi tällä retkellä: muiden kävijöiden käyttäytyminen. Oli tehty tulet, vaikka käsittääkseni oli vielä metsäpalovaroitus. Kaksi Thermacellia pöhisi kodalla ja retkeilyetiketti oli muutenkin vähän hukassa.”

Käyntiä häirinneet tekijät

”Salamajärven kansallispuistoon vievä tie ehdottomasti pitäisi kunnostaa! Todella kuoppaista tietä.”

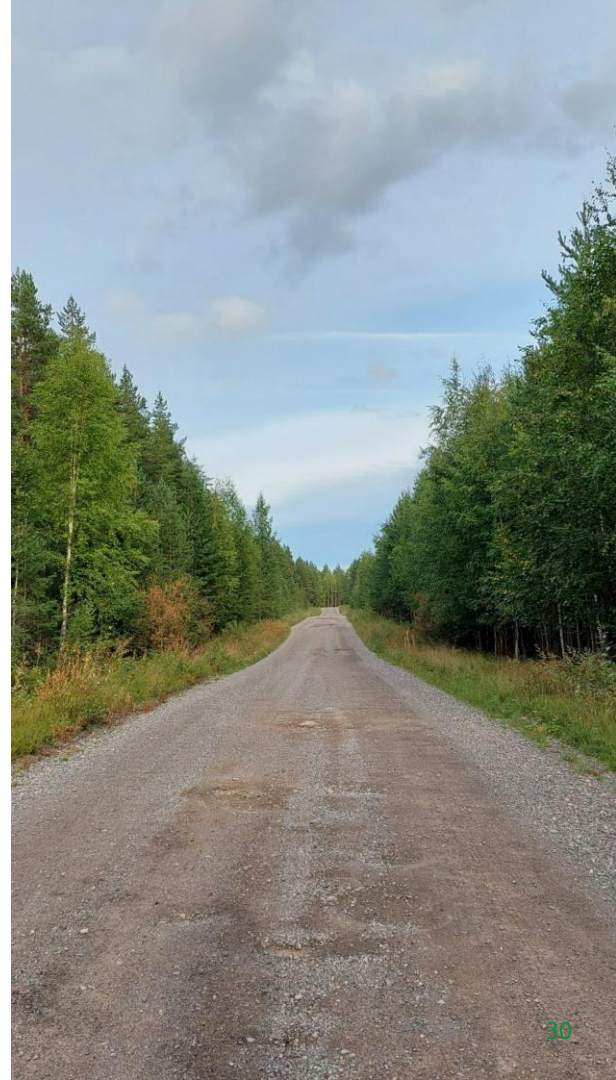
Käyntiä häirinneet tekijät 2/2

Vastaajat saattoivat halutessaan ilmoittaa myös muita havaitsemiaan häiriötekijöitä ja arvioida niiden häiriön suuruuden vaikutusta käyntikokemukseensa.

32 vastaajaa nimesi jonkin muun häiriötekijän, joista yleisin oli pitkospuiden huono kunto (10 kpl). Alueella on viime vuosina uusittu useita kilometrejä pitkospuita ja työ jatkuu edelleen.

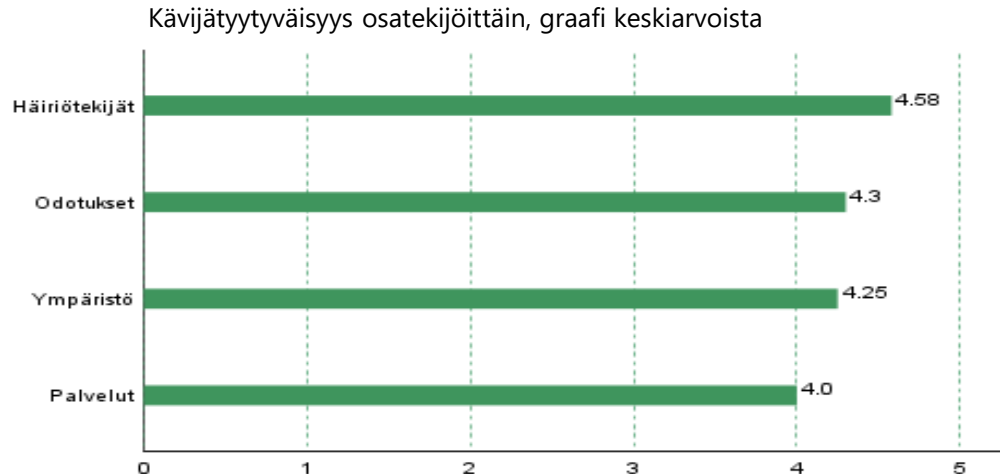
Muita koettuja häiriötekijöitä olivat polkujen sorastus (4 kpl), lähialueen tiestön kuoppaisuus (3 kpl), polkujen umpeenkasvu ja vesakoituminen (3 kpl), puutteellisiksi koetut reittimerkinnot (2 kpl) ja Nielujärven laavun epäsiisteys (2 kpl).

Yksittäisiä mainintoja saivat myös esimerkiksi Heikinlammen kuolleet kalat, kohdatut kyykäärmeet, reittien kivisyys, juurakkoiset telttapaikat ja muiden kävijöiden Thermacell-laitteen käyttö.

Kävijättyytyväisyysindeksissä nousua

- Salamajärven kansallispuiston valtakunnallisesti vertailukelpoinen kävijättyytyväisyysindeksi oli 4,21 (asteikko 1–5, 1 = erittäin huono, 5 = erittäin hyvä). Vuonna 2011 kävijättyytyväisyysindeksi oli 4,11.
- Kävijättyytyväisyysindeksi muodostuu koettujen häiriötekijöiden, ennako-odotusten toteutumisen ja ympäristön ja palvelujen laadun arvioinnin perusteella.

Kuva: Majja Mikkola.

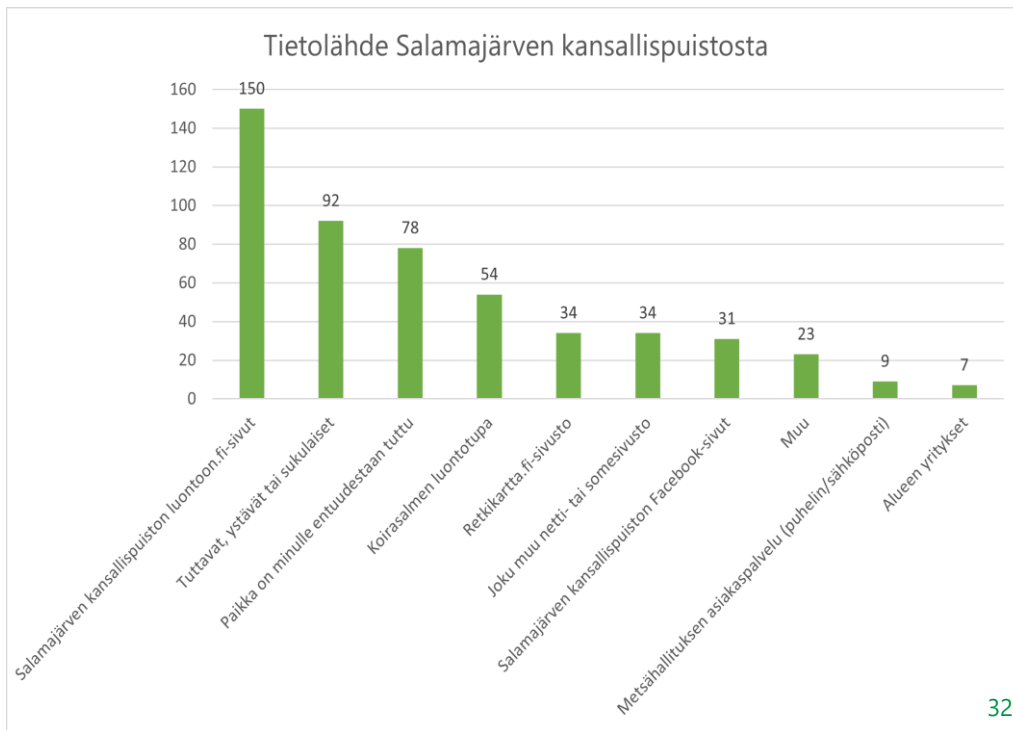
Luontoon.fi suosituin tietolähde

Suosituin tietolähde oli Salamajärven kansallispuiston Luontoon.fi-sivusto, jota oli käyttänyt 52 % vastaajista (n = 150) etsiessään kansallispuistosta tietoa käyntiään varten.

32 % oli saanut tietoa tuttavilta, ystäviltä tai sukulaisilta ja 19 % Koirasalmen luontotuvalta. Paikka oli entuudestaan tuttu 27 %:lle kysymykseen vastanneista.

8 % oli hyödyntänyt myös muita tietolähteitä, joista yleisimpiä olivat kansallispuistoja ja retkeilyä käsittelevät kirjat (6 kpl), koulu tai opettaja (5 kpl), Suomen Ladun jäsenlehti (2 kpl) ja Witas/Lomaseutu/Visit Jyväskylä region (2 kpl). Muita mainintoja saivat 4H-kerho, Facebook, Youtube, Google Maps ja asuntoautopaikkoihin liittyvä matkailusivusto.

“Olisin myös kaivannut lisää tietoa luonnontilaisista luontokohteista. Löysimme upeaa aarnimetsää Pyydyskoskelta pohjoiseen vievällä polulla, on harmi että tuollaiset paikat jäävät useimmilta löytämättä.”

Toiveita ja kehittämisehdotuksia

- Vapaata palautetta jätti kirjallisena 61 vastaajaa. Palautteen valitukset ja kehittämisehdotukset koskivat mm. vanhojen pitkospuiden huonoa kuntoa (7 kpl), puutteellisia reittimerkintöjä (5 kpl), taukopaikkojen vähyyttä Hirvaan kierroksen itäpuolella (4 kpl), reittien umpeenkasvua ja vesakoitumista (4 kpl), autio- ja vuokratupien siisteyttä (3 kpl), tiestön kuntoa (3 kpl), muiden kävijöiden käyttäytymistä (3 kpl) ja opastekyltin tarvetta Pitkälahden kaivolle (3 kpl). Valituksissa mainittiin myös esimerkiksi hakkuut kansallispuiston ulkopuolella, Valvatin saunamaksun vaikeus, käytetyt pitkospuumateriaalit ja polkujen sorastaminen.
- Muita esitettyjä toiveita olivat mm. pukukopit Koirasalmen kodan lähelle (2 kpl), taukopaikkojen sorastus ja koirakoukut (2 kpl) sekä nykyisiin palvelurakenteisiin keskittyminen ja luonnonympäristön vaaliminen uuden rakentamisen sijaan (2 kpl).
- Palautteessa toivottiin myös mm. lisää laitureita taukopaikoille, roskiksia reiteille ja taukopaikoille, telttapaikkojen tasoitusta esimerkiksi puulavetein, maksuttomia yöparkkeja sekä lisää välimatkatauluja reiteille.

”Kaikkiin kaivoihin pitäisi laittaa tietoisuku, ettei saa pestä mitään (edes käsiä) kaivolla.”

Kuva: Satu Tuomela.

Tulosten tarkastelua ja johtopäätöksiä

”Jos olisi pakko valita yksi lempiluontokohde, olisi minun valintani Salamajärven kansallispuisto ja Koirasalmen luontotupa.”

- Kesää 2022 leimasivat koronarajoitusten purku sekä elinkustannusten ja polttoaineen hintojen nousu Ukrainan sodan myötä. Näiden tekijöiden voi olettaa vaikuttaneen myös Salamajärven kansallispuiston käyntimääriin tutkimusjakson aikana.
- Kansallispuiston käyntimäärät ovat kuitenkin pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna kasvaneet huomattavasti. Myös kävijäprofiilissa oli tapahtunut jonkin verran muutosta vuoteen 2011 verrattuna, esimerkiksi ensikertalaisten osuus oli kasvanut.
- Puiston kehittämiskohteista saatiin tietoa myös haastattelijoille jätetystä suullisesta palautteesta. Suullisessa palautteessa korostui tyytyväisyys kansallispuiston siisteyteen ja hyväkuntoisiin retkeilyrakenteisiin.
- Kasvaneista käyntimääristä huolimatta Salamajärven kansallispuisto on edelleen varsin rauhallinen kohde, jonka erämaista luonnetta arvostavat sekä sen uudet että vanhat kävijät.

Kiitokset tutkimukseen osallistuneille!

Kuva: Jyri Lehtonen.

Lähteet

- Mansikkaviita, R. 2012: Salamajärven kansallispuiston kävijätutkimus 2011. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 163. 66 s.
- Metsähallitus 2007: Salamajärven suojelualuekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelma 2006–2015. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 20. 131 s.
- Metsähallitus 2022: Salamajärven kansallispuisto. – Luontoon.fi-verkkopalvelu. <<https://www.luontoon.fi/salamajarvi>>.
- Tilastokeskus 2022: Tunnukslukuja väestöstä alueittain 1990–2021. – <https://statfin.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vaerak/statfin_vaerak_pxt_11ra.px>.

The logo consists of two stylized triangles pointing towards each other, one green on top and one blue on the bottom.

METSÄHALLITUS

www.metsa.fi

@metsahallitus_forststyrelsen

@metsahallitus